

статутному капіталі банківської системи України займали питому вагу менше 1% [4, с. 117].

В цілому оцінюючи вплив банків з іноземним капіталом на показники власного капіталу банківської системи України, необхідно відмітити, що по-перше, всього 15 банків з іноземним капіталом із 34, в яких іноземні інвестори мали контрольний пакет акцій, спрацювали з прибутком, в той час, як всього по банківській системі України з прибутком спрацювали 54 із 101 банка, включаючи банки із іноземним капіталом. По-друге, незважаючи на збиткову діяльність, банки із іноземним капіталом мали достатньо резервів для покриття отриманих збитків.

Основними клієнтами банків з іноземним капіталом були юридичні особи, питома вага яких складала 38,73% загальної суми коштів клієнтів банківської системи України, в той час, як питома вага фізичних осіб складала 29,38%.

У цілому оцінюючи зобов'язання банків з іноземним капіталом, слід відзначити, що більше третини зобов'язань банківської системи України належало банкам з іноземним капіталом, однак, ні одна група банків за національною приналежністю не мала суттєвого впливу на загальні зобов'язання банківської системи України. Основними вкладниками в банках з іноземним капіталом були юридичні особи, а операції із цінними паперами власного боргу із значними сумами проводив лише один банк з

Ізраїльським капіталом.

У цілому, оцінюючи активи банків з іноземним капіталом та їх роль в активах банківської системи України, слід відзначити, що активи банків з іноземним капіталом складають більше третини загальних активів банківської системи України, із них більше половини складають активи у іноземній валюті. Із структури кредитів і заборгованості банківської системи України видно, що банки з іноземним капіталом віддають перевагу операціям із фізичними особами в іноземній валюті.

За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що за період із 2006 по 2016 рік кількість банків з іноземним капіталом у банківській системі України коливалася від 23 банків у 2006 році до 55 банків у 2011 році, при цьому приблизно аналогічно коливалася і кількість банків зі 100% іноземним капіталом, із 9 у 2006 році до 22 у 2012 році.

Станом на кінець четвертого кварталу 2016 року ні одна із груп банків за країною походження капіталу не мала значного впливу на банківську систему України, оскільки не володіла суттєвою питоною вагою ні у власному чи статутному капіталі, ні у активах, включаючи кредити та заборгованість, ні у зобов'язаннях, включаючи кошти клієнтів у структурі банківської системи України.

Література

1. Показники банківської системи України. [Електронний ресурс] : Офіційний сайт Національного банку України. Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
2. Закон України «Про банки та банківську діяльність». [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
3. Гіряк В.В. Іноземний капітал банків України: ризики та можливості / В.В. Гіряк // Науково-виробничий журнал. - Інноваційна економіка. – Тернопіль. - 2014. – Вип. 2. – С. 15
4. Штефан Л.Б. Проблеми формування ресурсної бази комерційних банків України / Л.Б. Штефан // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. - Інноваційна економіка. – Тернопіль. – 2012. - Вип. 6. – С. 116-122.

УДК 338.2

ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПРОДРОМАЛЬНИЙ ФАКТОР ВИНИКНЕННЯ НЕСПОСТЕРЕЖУВАНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ

Семцов В.М. – к.е.н., доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Проблема виникнення неспостережуваних процесів в ринковій економіці – це складне питання, що вимагає виваженого, але при цьому ретельного аналізу соціально-економічних відносин в контексті інституційного середовища. І це не дивно. Адже аналізування впливу інститутів на деструктивні моделі економічної поведінки має не схоластичне, а цілком практичне значення.

Оскільки ефективність державного контролю значною мірою визначається системою та особливостями покарання, то звідси, на нашу думку, доцільно перш за все, дослідити особливості застосування покарання за економічні правопорушення в Україні.

Слід відзначити, що починаючи з часів незалежності в нашій державі активно

відбувається розвиток гуманізації покарання за економічні злочини. Між тим переконані, що необхідним та обов'язковим елементом процесів гуманізації має бути активна участь соціуму щодо формування соціально-економічної політики держави, яка повинна включати адекватний аналіз, обговорення та врахування основних інтересів учасників фінансово-економічних взаємовідносин.

Дискусії щодо форм та способів покарання за економічні злочини не є принципово новими. У зв'язку із цим звернемося до історичного досвіду і тут, на нашу думку, варто пригадати працю В. Петті "Трактат про податки і збори" (1662 р.) [1], у якій автор, досліджуючи особливості оподаткування, активно відстоював та пропагував економічні форми покарання (штрафи) за правопорушення. Доцільно відзначити, що під час впровадження різноманітних реформ, у т. ч. щодо кримінальної відповідальності, досить "модною" тенденцією в Україні є використання іноземного досвіду, зокрема ЄС та США стосовно покарання за економічні злочини. Так, наприклад, Ю. Сибірянська, проаналізувавши вищезазначену працю В. Петті, писала, що "у США бізнесменів не саджають до в'язниці, вони можуть надалі працювати, але при цьому сплатити штраф у 10-100 разів більший за суму прихованих коштів" (*кін. цит.*) [2, с. 189]. При всій повазі до таких тверджень вважаємо, що вони не в повній мірі, а також неточно відображають реальний стан справ.

Безперечно, що законодавство США та ЄС є одним із найдемократичніших у світі, але і покарання там є досить жорстким та суворим. Наприклад, В. Хоменко, досліджуючи проблеми гуманізації кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, відзначав, що "у країнах Західної Європи, США, Австралії несплата податків – це злочинне діяння, що становить дещо менший ступінь суспільної небезпеки, ніж умисне вбивство" (*кін. цит.*) [3, с. 30]. Важко не погодитися із Д. Каменським, який досліджуючи особливості кримінальної відповідальності за несплату податків в США, писав, що у цій державі: "переважно призначаються два види покарань – позбавлення волі на певний строк і кримінальні штрафи, які можуть поєднуватись із застосуванням до податкових правопорушників заходів цивільно-правової відповідальності (стягнення пені, позбавлення права займати державні посади, анулювання професійних ліцензій тощо)" (*кін. цит.*) [4].

На нашу думку, система покарання за економічні злочини в Україні демонструє, що ідеї В. Петті, як одного із засновків класичної

буржуазної політекономії значною мірою перетворилися в реальну практику, а в окремих аспектах українська гуманізація щодо покарання у сфері економіки "пішла навіть далі" – за несплату податків та / або обов'язкових платежів у нашій державі нині взагалі фактично не передбачається покарання у вигляді позбавлення волі, дозволяється податковий компроміс та ін.

Між тим, для того щоб наочно переконатися в хибній апології щодо такої гуманізації варто відзначити, що той самий В. Петті, досліджуючи форми покарання у вигляді позбавлення волі (т. з. тюремне ув'язнення), чітко відзначав, що "є сенс застосовувати його лише для того, щоб не дати можливості спілкуватися з людьми тим, чії розмови спокушають і чия поведінка заразлива, але щодо яких залишаються деякі надії, що вони в майбутньому виправляться або зможуть бути корисні для якої-небудь мети, яка в даний час ще невідома" (*кін. цит.*) [1, с. 53]. А це, у свою чергу, означає, що науковець не лише ніколи не відмовлявся, а й чітко усвідомлював важливість застосування тюремного покарання. Не варто ігнорувати і той факт, що ця праця була створена у XVII ст., а це були лицарські часи (до речі, і сам В. Петті мав лицарське звання), а тому питанням моралі приділялася значна увага. До того ж, аналізуючи пропозиції В. Петті щодо особливостей застосування покарання, потрібно враховувати принципи відмінності стосовно порядку та умов відбування покарання в минулому та сьогоденні. Можна констатувати, що "часи благородства" в економіці, як правило, залишилися в минулому.

Безглуздо заперечувати і те, що сучасні економічні відносини стали більш суперечливими, а тому застосування покарання за економічні правопорушення вимагає еkleктичного підходу.

Саме з цих позицій слід оцінювати систему державного регулювання в контексті атмосфери економічного плюралізму, що створює протиріччя у соціумі. Адже відсутність цілісності перетворень, в умовах політичної самодіяльності, а також орієнтація на гуманізацію покарання суттєво ігнорують інтереси держави.

Економічна безперспективність такої гуманізації яскраво проглядається під час проведення сучасних операцій, що здійснюються вітчизняними суб'єктами господарювання. Наприклад, у 2016 р. ТОВ "Гайсинський молокозавод" здійснило нетипові операції щодо експорту соєвих бобів на суму близько 3460 тис. грн. компанії-нерезиденту. Формально все в рамках законодавства. Проте, не можна пройти осторонь деяких фактів. Так, одним із

агентів ринку, який значився як учасник взаємовідносин щодо реалізації соєвих бобів був СВК "Добрі справи". Цей суб'єкт господарювання тривалий час здійснював заготівлю та постачання молока ТОВ "Гайсинський молокозавод", але на момент проведення операцій із реалізації соєвих бобів власна земля у нього в обробітку не значилася та / або не була задекларована і закупку бобів у інших агентів ринку, принаймні у 2015-2016 рр., цей сільськогосподарський виробничий кооператив не здійснював. Необхідно відзначити, що у 2015-2016 рр. вищим менеджментом ТОВ "Гайсинський молокозавод" було сформовано податковий кредит щодо придбання соєвих бобів від СВК "Добрі справи" вагою близько 80 т. на загальну суму майже 632 тис. грн. Між тим навіть тимчасовий доступ до документів, які б підтверджували проведення

фінансово-господарських взаємовідносин, у т. ч. тих документів, що містять банківську таємницю щодо розрахунків ТОВ "Гайсинський молокозавод" та СВК "Добрі справи", можливий лише з дозволу відповідного суду. І подібні приклади є досить поширеним явищем.

Таким чином, досвід господарювання демонструє протиставлення задач у системі державного регулювання економіки: з одного боку – необхідність наповнення бюджету, а з іншого – бажання запроваджувати ліберальне інституційне середовище.

Отже, керуючись логікою, сформуємо висновок: влада повинна реагувати на динаміку затрат під час забезпечення контролю за діяльністю суб'єктів господарювання та враховувати втрати бюджетних надходжень в результаті заходів гуманізації.

Література

1. Петти В. Трактат о налогах и сборах / Антология экономической классики. Предисловие И. А. Столярова. – М.: МП "ЭКОНОМ", "КЛЮЧ", 1993. – С. 5 – 78.
2. Сибірянська Ю. В. Управління доходами бюджету та напрямки його вдосконалення в Україні: дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / Ю. В. Сибірянська; КНЕУ. – К., 2009. – 303 с.
3. Хоменко В. П. Гуманізація кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів): вітчизняний та зарубіжний досвід / В. П. Хоменко // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – № 1. – С. 28-36.
4. Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за податкові злочини за федеральним законодавством США: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Д. В. Каменський; Акад. адвокатури України. – К., 2010. – 20 с.

УДК 658.147:[658.152:658.114]

АКЦІОНЕРНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК МЕТОД ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ КОРПОРАТИВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Руденко В.В. – к.е.н.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

В умовах ринкової економіки для підвищення ефективності виробництва особливе значення має здатність корпоративних підприємств гнучко використовувати різні ринкові інструменти та методи в процесі залучення інвестицій. З розвитком процесів глобалізації та підвищенням мобільності капіталу в Україні стає актуальним метод акціонерного фінансування через вихід на фондовий ринок, що пов'язано з його величезним потенціалом задоволення навіть найбільш амбітних потреб корпоративних підприємств.

Акціонерне фінансування передбачає залучення інвестицій за рахунок додаткової емісії цінних паперів (внаслідок якої інвестори стають власниками акцій (акціонерами)), що забезпечує інвесторові участь у статутному капіталі корпоративного підприємства [1, с.151]. Інвестори (акціонери) фактично не є власниками

корпоративного підприємства або його майна, а являються власниками акцій – цінних паперів, володіння якими надає їм певну сукупність прав, зокрема на отримання частини прибутку, на участь в управлінні та на частину майна, що залишається після ліквідації корпоративного підприємства.

Науковці зазвичай виділяються такі основні завдання, пов'язані з акціонерним фінансуванням корпоративних підприємств, як [2, с.116]:

1) організація корпоративного підприємства у формі акціонерного товариства, зокрема формування статутного капіталу для розгортання господарської діяльності;

2) залучення додаткових фінансових ресурсів (збільшення капіталу) у ході господарської діяльності;

3) обмін з метою злиття з іншим підприємством.